

Zdzisław Chromiński

Krzysztof Chromiński

STANDARDY OCENY UCZNIĄ Z WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

W UJĘCIU BIOLOGICZNO-SPOŁECZNYM

U podstaw opracowania standardów oceny ucznia z wychowania fizycznego leżą następujące funkcje: dydaktyczna, wychowawcza i społeczna. Ponadto przy ich opracowywaniu należy brać pod uwagę wymagania, jakie rysują się we współczesnym świecie:

- potrzeba wzrostu energii i odporności fizycznej i psychicznej;
- zwiększenie aktywności fizycznej stanie się jednym z ważniejszych środków prewencji;
- wraz ze wzrostem stresogenności życia i większych obciążeń nauką wymagana będzie coraz większa dyscyplina w przestrzeganiu zdrowego stylu życia;
- sprawą na dziś staje się potrzeba coraz większego kontaktu ze środowiskiem naturalnym;
- wzrośnie zainteresowanie ćwiczeniami relaksacyjno-koncentrującymi wzbogacającymi obok aktywności fizycznej nawyki kulturalne;
- w najbliższym czasie należy spodziewać się wzrostu zainteresowania wzbogaceniem intelektualnym aktywności ruchowej;
- kształtowanie wyobraźni jak i potrzeba sukcesu wpływać będą na dobór treści programowych;

Wychowanie fizyczne winno odpowiadać na potrzeby społeczne, przygotować młodego człowieka do wzrostu dynamiki i rytmu zachodzących przemian. Szczególną uwagę należy zwrócić na zachowanie zdrowia, gdzie ważną rolę odgrywa równowaga dynamiczna, tak charakterystyczna dla wszystkich żywych organizmów. Dlatego też ważną sprawą w dzisiejszych czasach staje

się poszerzenie granic adaptacyjnych organizmu w sferze fizycznej jak i psychicznej oraz poprawa ich sprawności. A. F. Capra (1987) zauważa: „Żyjemy dziś w świecie globalnie współzależnych zjawisk biologicznych, psychologicznych, społecznych i środowiskowych [...] Potrzebujemy nowej wizji rzeczywistości, muszą ulec zmianie nasze dotychczasowe myślenie, percepcja i wartości”. Nowa wizja rzeczywistości odnosi się do uświadomienia sobie wzajemnych powiązań i zależności, które łączą wszystkie zjawiska fizyczne, biologiczne, psychiczne, społeczne i kulturowe. Uważa się, że początki zmiany „paradygmatu” przechodzenia od mechanistycznej do holistycznej koncepcji rzeczywistości zaczynają już być widoczne we wszystkich dziedzinach obecnej dekady. Coraz bardziej rysują się trzy typy nowych potrzeb (Delphi 1997):

- zapotrzebowanie systemu produkcji i dystrybucji na nowe typy robotników;
- konieczność partycypacji, integracji ciągle rosnącej części społeczeństwa w zmieniające się systemy rządów i podejmowania decyzji;
- postępujące przyspieszenie tempa zmian systemowych rodzi sprzeczność między nauczycielami i administracją, przedstawicielami poprzedniej generacji, dziećmi mającymi kontakt ze współczesnością oraz gwałtownie zmieniającą się wiedzą, środowiskiem i technologiami oraz brakiem wizji i niekompetencją polityków.

Pytanie podstawowe: jak każdy człowiek może zdobywać kulturę ogólną, jak rozwinąć jego przydatność do zatrudnienia i zdolności do aktywności ekonomicznej?

Odpowiedzi:

- człowiek przyszłości coraz bardziej będzie zmuszony do uczestnictwa w sytuacjach kompleksowych, które rozwijają się w sposób nieprzewidywalny, a których rozumienie winno być coraz większe;
- rozumienie świata jest możliwe wtedy, gdy można postrzegać jego sens, rozumować jego funkcjonowanie i odnaleźć w tym swoją drogę.

Zarysowane przez Komisję Europejską kierunki dalszego rozwoju edukacji oraz przesłanki merytoryczne przedmiotu wychowanie fizyczne oraz „racja stanu” wskazują na potrzebę integracji systemowej wychowania fizycznego z edukacją ekologiczną i zdrowotną, co łączy się z tzw. „nauczaniem całościowym”. Na ukształtowanie się nauczania całościowego miały wpływ: metoda ośrodków zainteresowań Owidiusza Derdy’ego (1871 – 1931), nauczanie łączne Karola Linkickiego (1884 – 1938) oraz techniki Celestyna Freineta (1896 – 1966). Integracja to swoiste zespolenie się, tworzenie całości z części, przy czym ta całość nie jest sumą elementów, ale jest nową jakością. Stąd też proponowana integracja winna stanowić nową jakość. W ramach nurtu eduka-

cji alternatywnej w Polsce prezentuje się koncepcję antypedagogiki. Jej założenia to wychowanie w wolności, tzn. wychowanie do twórczego działania człowieka, a w tym większe otwarcie na spontaniczność i potrzeby dzieci. Wychowanie w tym ujęciu to długi i żmudny proces wymagający zaangażowania zarówno dzieci, jak i nauczycieli oraz samych dzieci, które powinny zmierzać „do pewnego rodzaju doskonałości” (Frańczak K., Niewęglowski J., 1995). „Integracja jest procesem dostosowania do siebie zachowań ludzi w grupie oraz pozytywnym skutkiem tego procesu, wyrażającym się w zharmonizowaniu jednostek zbiorowości społecznej oraz akceptacją i wspólnych wartości i norm” (por. *Nowy Leksykon*, 1998).

Tak więc wzbogacenie wychowania fizycznego o nowe treści wychowania zdrowotnego i ekologicznego przyczyniłoby się do wzrostu autorytetu tak zintegrowanego przedmiotu. Wzbogacenie każdego z tych przedmiotów o bieżące współdziałanie z innymi przyniesie szereg nowych spostrzeżeń, które spowodują wzrost jego skuteczności nauczania i wychowania oraz oszczędności. Ponadto bogaty zasób treści programowej, metod, środków i form prowadzenia zajęć uczyni tak zintegrowany przedmiot bardziej interesującym dla uczniów. Być może przyczyni się to do wzrostu zainteresowań tym przedmiotem i zrozumienia procesów oraz wzajemnych związków w kształtowaniu prokreacyjno-sportowych, zdrowotnych i ekologicznych postaw. Spowoduje to wzrost rangi społecznej tego przedmiotu. Program i założenia przedmiotu „wychowanie fizyczne i zdrowotne” zostało sprawdzone z pozytywnym skutkiem w ramach eksperymentu radomskiego w latach 1992/93 i w ramach eksperymentu warszawskiego w latach 1997/98 (Chromiński Z, 1998, 1999).

Założenia metodologiczne

Opracowanie standardów oceny ucznia przebiegało poprzez następujące etapy:

- 1) opracowanie i wdrożenie testu sprawności fizycznej do wszystkich szkół w Polsce (Zarządzenie Ministra Oświaty z 14.05.1985). Test ten wytrzymał próbę czasu i w tej chwili jest najpopularniejszy w Polsce. Dokonano jedynie zamiany piłki lekarskiej 3 kg na 2 kg u dziewcząt w rzucie oburącz w tył nad głową,
- 2) przyjęto następującą kolejność opracowania standardów oceny ucznia z wychowania fizycznego (zdrowotnego i ekologicznego):
  - opracowanie celów wychowania fizycznego (zdrowotnego i ekologicznego);
  - opracowanie kryteriów oceny na podstawie celów;

- przyjęcie stosownych metod dla poszczególnych kryteriów;
- opracowanie wskaźników oceny;

3) dokonano opracowania trzech wariantów oceny ucznia z wychowania fizycznego.

Dwa spośród nich zostały próbnie wdrożone do praktyki w ramach przeprowadzonych eksperymentów. Wszystkie 3 warianty aktualnie są wdrażane przez absolwentów Podyplomowych Studiów Wychowania Fizycznego, Zdrowotnego i Korektywy WSP — TWP w Warszawie.

Pierwszy wariant standardów oceny ucznia z wychowania fizycznego

Pierwszy cel: nauczanie podstawowych umiejętności ruchowych

Kryterium: treści programowe przewidziane dla danej klasy.

Metoda: ocena przy pomocy sędziów kompetentnych (nauczyciel wychowania fizycznego i 2 uczniów z klasy, w której odbywa się ocena).

Wskaźniki: ocena szkolna — 6,5,4,3,2,1.

Drugi cel: osiągnięcie jak najszerszego potencjału motorycznego.

Kryterium: potencjał motoryczny szeroki, średni, wąski.

Metoda: test sprawności fizycznej w opracowaniu własnym:

- dziewczęta i chłopcy: klasy I – III; 40 m ze startu wysokiego; rzut 1 kg (klasa I i II) i 2 kg (klasa III) piłką lekarską oburącz w tył przez głowę, trucht z prędkością 7 - 8 min/km przez 5 min (klasa I), 7 min (klasa II) i 10 min (klasa III),
- dziewczęta i chłopcy klasy IV szkoły podstawowej i starsze oraz szkoły ponadpodstawowe:
- bieg na 60 m ze startu niskiego
- rzut 2 kg (dziewczęta) i 3 kg (chłopcy) piłką lekarską oburącz w tył przez głowę
- bieg na 600 m (dziewczęta) i 1000 m (chłopcy).

Wskaźniki: nauczyciel wychowania fizycznego winien przeprowadzić badania sprawności fizycznej w szkole testem przedstawionym powyżej, który posiada wysoką trafność i rzetelność oraz jest prosty, możliwy do przeprowadzenia prawie w każdych warunkach. Po przeprowadzonych badaniach należy obliczyć średnią arytmetyczną oddzielnie dla dziewcząt i chłopców w ramach poszczególnych roczników. Średnie te winny obowiązywać przez pięć lat w ramach tej samej liczby godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycz-

nego. Wskaźniki oceny z tytułu sprawności fizycznej przedstawiają się następująco:

- ocenę celującą i bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który uzyskał wszystkie wyniki w poszczególnych próbach testu równe lub lepsze od średniej arytmetycznej (tzw. potencjał motoryczny szeroki)
- ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który uzyskał wyniki odpowiadające średniej arytmetycznej lub lepsze tylko w dwóch próbach testu (tzw. potencjał motoryczny średni)
- oceną dostateczną i dopuszczającą otrzymuje uczeń, który uzyskał wynik odpowiadający średniej arytmetycznej lub lepszy w jednej próbie testu (tzw. potencjał motoryczny wąski).

Uczniowi, który na przestrzeni roku szkolnego dokonał postępu w minimum dwóch próbach, podwyższa się ocenę o jeden stopień z tytułu sprawności fizycznej.

Trzeci cel: kształtowanie postaw prorekreacyjno-sportowych, ekologicznych i zdrowotnych.

Metoda: samoocena ucznia wobec całej klasy przy uwzględnieniu następujących kryteriów: zasobu posiadanych wiadomości, określenia stopnia wielkości zaangażowania i dokonanych prac.

Wskaźniki: ocena szkolna — 6,5,4,3,2,1.

Czwarty cel: odnoszenie sukcesów.

Metoda: samoocena ucznia wobec całej klasy przy uwzględnieniu kryteriów: dziedzina, wielkość sukcesów i ich częstotliwość.

Ocena szkolna — 6,5,4,3,2,1.

Piąty cel: opanowanie podstawowych umiejętności z zakresu wychowania fizycznego, zdrowotnego i ekologicznego — umiejętność: organizacji prostych imprez i zawodów, sędziowania i prowadzenia zajęć.

Kryteria: wybrany zestaw umiejętności.

Metoda: sprawdzian praktyczny.

4) Wskaźniki: ocena szkolna — 6,5,4,3,2,1.

Z ocen częściowych otrzymujemy ocenę łączną.

Bibliografia

1. Capra A. F.: *Punkt zwrotny*, PIW, Warszawa 1987.
2. Chromiński Z., *Biologiczne aspekty kształtowania aktywności ruchowej i zainteresowań zdrowotnych oraz próba ich integracji jako czynnika wspomagającego w przygotowaniu uczniów do życia i osiągnięcia sukcesów*, W: *Międzynarodowa Konferencja nt. Integracja systemowa wychowania ekologicznego, fizycznego i zdrowotnego*, Człuchów 1998.
3. Chromiński Z., *Raport z wdrożenia czwartej godziny wychowania fizycznego (sportowego) i zdrowotnego w Gminie Warszawa – Centrum*, Wydział Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Gminy Warszawa – Centrum. Warszawa 1999.
4. Delphi E., *Przyszłe cele i strategie edukacji dorosłych*, WSP – TWP Warszawa 1997.
5. Frańczak K., Niewęglowski J., *Wychowanie wobec zachodzących przemian*, Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego, Warszawa 1995.
6. Derdy O., Linkicki K., Freinet C., Zawięckowski R., *Organizacja edukacji wczesnoszkolnej*, „Życie Szkoły”, Warszawa 1998.

SUMMARY

Zdzisław Chromiński
Krzysztof Chromiński

STANDARDS OF ASSESSMENT OF A PUPIL IN PHYSICAL EDUCATION IN BIOLOGICAL AND SOCIAL TERMS

The grounds for establishing standards of pupil assessment in Physical Education are formed by the didactic, educational and social functions. The authors present stages of establishing standards for pupil assessment. The first variant of standards of pupil assessment in Physical Education is described.

BG WSP

246625

